

Για τον Βάσο Καραμάνο*

Την αποψινή εκδήλωση αποφάσισε το ΔΣ της ΔΕΒΕ, προκειμένου να τιμήσει τη μνήμη του Βάσου Καραμάνου, ο οποίος «έφυγε» από κοντά μας πριν από ενάμιση χρόνο.

Πρόκειται για επιστημονικό μνημόσυνο, που σε αντιδιαστολή με τη θρησκευτική δέηση, σημαίνει:

Σύναξη συναδέλφων και φίλων, για να τιμήσουν τη μνήμη εκλιπόντος προσώπου.

Στη διάρκεια αυτής, πλέκεται εγκώμιον της προσωπικότητας και ακούγονται λόγοι επαινετικοί. Για την προσφορά του, τόσο στην επιστήμη, την οποία εν ζωή διακονούσε, όσον και για εκείνην προς το κοινωνικό σύνολο, αποδέκτη της επισημοσύνης του.

Η λέξη εγκώμιον προσδιορίζει τον γραπτό ή τον προφορικό λόγο, ο οποίος εκφράζει την επιδοκιμασία για το έργο του τιμώμενου και αποδίδει τον προσήκοντα έπαινο, για πράξεις ή ενέργειες άξιες μνημόνευσης.

Και εδώ ακριβώς ελλοχεύει ο κίνδυνος να χαθεί το μέτρον. Για την αποτροπή του κινδύνου αυτού, ο λόγος θα πρέπει να είναι λιτός, σύντομος και σαφής. Έλα όμως που το συναίσθημα περισσεύει και κανένας δεν μπορεί, μήτε δικαιούται, να το αγνοήσει;

Συνεπώς, η όποια υπερβολή ακουστεί, να τύχει της επιεικούς κρίσης. Να αντιμετωπισθεί με πνεύμα κατανόησης και με συγκατάβαση. Θα οφείλεται σε φόρτιση συναισθηματική και όχι σε πρόθεση αγιοποίησης.

Ο Βάσος Καραμάνος γεννήθηκε στη Μυτιλήνη στις 12 Ιουνίου 1937. Μοναχοπαίδι της Μαρίας και του Γιώργου Καραμάνου, γιατρού.

Περατώνει τη στοιχειώδη και μέση εκπαίδευση στο νησί. Το 1955 εισάγεται στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και παίρνει το πτυχίο τον Σεπτέμβριο του 1961.

1961-1963: Εκπληρώνει τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις.

1963-1970: Ειδικευόμενος, εσωτερικός βοηθός, επιμελητής, στην Δ' Παθ. Κλινική του θεραπευτηρίου «Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ».

Το 1969 αναδεικνύεται σε διδάκτορα της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Κατά τη διετία 1970-1971, μετεκπαιδεύτηκε στα νοσοκομεία του Λονδίνου Guy's Hospital και King's College Hospital. Αντικείμενο εξειδίκευσης ο Σακχαρώδης Διαβήτης.

Επιστρέφει στην Ελλάδα. Εργάστηκε και δραστηριοποιήθηκε σε έρευνα, στη Β' Παθ. Πανεπ. Κλινική του Ιπποκρατείου Νοσοκομείου.

Ξεκίνησε το φθινόπωρο του 1972 ως επιστημονικός συνεργάτης, κληθείς προς τούτο, από τον καθηγητή Γεώργιο Μερικά. Εξελέχθηκε μέχρι τη βαθμίδα του Αν. Καθηγητή. Συνταξιοδοτήθηκε το 2004.

Συνοπτικά η τριακονταετής δραστηριότητά του στους τομείς: Κλινικό έργο, διδακτικό-εκπαιδευτικό, έρευνα.

Το 1972, σε συνεργασία με τον Πάρι Χριστοκόπουλο, ίδρυσε το πρώτο – σε δημόσιο νοσοκομείο – διαβητολογικό ιατρείο στον ελληνικό χώρο. Μέχρι τότε, την ευθύνη για την αντιμετώπιση των ασθενών με σακχαρώδη διαβήτη, είχαν τα ενδοκρινολογικά ιατρεία.

Η ίδρυση του διαβητολογικού ιατρείου αποτέλεσε το εφαλτήριο για μια σειρά από δραστηριότητες. Δραστηριότητες, οι οποίες, κατά την πολυετή λειτουργία του, απέδωσαν τεράστιο σε όγκο έργο, σε ποικίλους τομείς, όπως:

Της έρευνας, της καθημερινής κλινικής πράξης, της ενημέρωσης, της εκπαίδευσης και της μετεκπαίδευσης.

Εν συντομία, δίκην τηλεγραφικής επικοινωνίας, η αναφορά σ' εκείνους τους τομείς, των οποίων τ' αποτελέσματα θεωρώ ως τα πλέον σημαντικά:

α) Η επιδημιολογική έρευνα για την ανίχνευση της συχνότητας του σακχαρώδους διαβήτη, στον αγροτικό πληθυσμό. Κάλυψε το 80% των νο-

* Ομιλία για την μνήμη του Β. Καραμάνου στο 29^ο ετήσιο συνέδριο της ΔΕΒΕ.

μών της χώρας και ελέγχθησαν περίπου 300.000 άτομα. Είχε διάρκεια έντεκα ετών (1973-1984) και έγινε, υπό την αιγίδα του Υπ. Υγείας και σε συνεργασία με την ΑΣΕΑΝ.

β) Η επί υφηγεσία διατριβή του είχε ως θέμα τη δράση των ινκρετινών. Πρωτοποριακή διεθνώς, για την εποχή που εκπονήθηκε. Δεκαετία του '70.

γ) Μελέτη της συσχέτισης του αιμοσφαιρινικού κλάσματος με την ποιότητα ρύθμισης του σακχαρώδους διαβήτη (Διατριβή του ομιλούντος). Η πρώτη, διεθνώς, ανακοίνωση έγινε τον Ιούνιο του 1976, στο συνέδριο της ADA.

δ) Ουσιαστική η συμβολή του στην εκπαίδευση του ιατρικού και παραϊατρικού προσωπικού. Οργάνωσε:

- Ετήσια μετεκπαιδευτικά μαθήματα για τον σακχαρώδη διαβήτη. Ξεκίνησαν το 1979. Σε δεκαπέντε ημέρες, στις 30 του μήνα, η εναρκτήριος ημέρα του 36ου κύκλου, καθώς τα συνεχίζουν εκείνοι που τον διαδέχθηκαν στη διεύθυνση του Κέντρου.

- Καθημερινή ενημέρωση την οποία παρακολουθούσαν και συμμετείχαν ενεργώς οι μετεκπαιδευόμενοι και οι γιατροί του Κέντρου.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα περιελάμβανε θεματικές ενότητες, που κάλυπταν επαρκώς τους στόχους:

- Κορμός η διδασχία του διαβήτη (Συχνότητα – Παθογένεια – Αντιμετώπιση – Οξείες και χρόνιες επιπλοκές)
- Βιβλιογραφική ενημέρωση
- Συζήτηση επί ενδιαφερουσών περιπτώσεων κ.λπ.

Πολυσχιδής και πολυδιάστατη η δραστηριότητά του. Θιασώτης της συλλογικής προσπάθειας, την επιζητούσε τόσο στη χώρα μας, όσον και στη διεθνή κοινότητα. Πρωτοστάτησε στη δημιουργία εταιρειών μελέτης και ομάδων εργασίας για την προαγωγή του διαβήτη. Συνοπτικώς:

- Ιδρυτικό μέλος της Ελ. Διαβ. Εταιρείας
- Ιδρυτικό μέλος της Ελ. Εταιρείας Διατροφής και Τροφίμων
- Ιδρυτικό μέλος του Diabetes and Nutrition Study Group of the European Association for the Study of Diabetes.
- Ιδρυτικό μέλος του Mediterranean Group for the Study of Diabetes.

Μέλος διεθνών ερευνητικών ομάδων:

- Της 7/μελούς διεθνούς επιτροπής ειδικών που σχεδίασε και εκτέλεσε τη μελέτη Eurodiab. Υπεύθυνος για την εκτέλεση της μελέτης στη χώρα μας.
- Μέλος της Πανευρωπαϊκής Επιτροπής για τον

καθορισμό των «Συστάσεων για τη διατροφή ατόμων με ΣΔ».

- Μέλος της Steering Committee της ευρωπαϊκής πολυκεντρικής μελέτης EUCLID και υπεύθυνος για την εκτέλεσή της στην Ελλάδα (1993-1996).
- Πρόεδρος της Επιτροπής για το project: “Dietary Habits in the Mediterranean Countries”.

Τον Βάσο Καραμάνο γνώρισα στο πρώτο έτος της Ιατρικής. Δεν κάναμε πολλή παρέα, επειδή δεν έτυχε να βρεθούμε ποτέ σε κοινή ομάδα εργαστηριακής ή κλινικής άσκησης.

Προσινής και ευπροσήγορος. Ευγενής και καταδεκτικός. Χαμηλών τόνων, με αίσθηση του χιούμορ. Αυτή την εντύπωση αποκόμισα από τα χρόνια της φοιτητικής ζωής.

Ευτύχησα να τον συναντήσω ξανά το 1972, όταν επέστρεψε από τη μετεκπαίδευσή του στην Αγγλία. Έκτοτε, η συμπόρευσή μας στη Β' Παθ. Παν. Κλινική και το Διαβητολογικό Κέντρο, στο Ιπποκράτειο Νοσοκομείο της Αθήνας, για κοντά σαράντα χρόνια. Περισσότερα από τα χρόνια που έχω ζήσει από κοντά με τον ξενιτεμένο αδελφό μου. Η συνεργασία μας όλα αυτά τα χρόνια ήταν συνεχής, αδιάκοπη και χωρίς ψεγάδι. Εποικοδομητική, παραγωγική, αγαστή. Δεν τη σκίασε – και κυριολεκτώ – σε καμία στιγμή αντιπαλότητα, προστριβή ή οξύτητα. Δεν ύψωσε τον τόνο της φωνής ο ένας στον άλλο, ποτέ.

Ο Βάσος ήταν άτομο με ολοκληρωμένη φιλοσοφική άποψη και υψηλό αίσθημα ευθύνης και στάθμη παιδείας, ζηλευτή.

Γιατρός με γνώσεις, εμπειρία, μεγάλη ανθρωπιά.

Τον διέκρινε συνέπεια λόγων και έργων, δομημένη σε δεσμό άρρηκτα συμπαγή. Κι αν κάποιος επιχειρούσε να διαρρήξει αυτό τον δεσμό, αποτύγχανε. Όπως εκείνος που προσπαθεί ν' απομονώσει τον κυματισμό, από το νερό που τον προκαλεί.

Το μυαλό του «θηλυκό». Γεννούσε ιδέες, τις οποίες αξιοποιούσε. Προτού αποφασίσει την υλοποίησή τους, τις ανέλυε, τις συζητούσε διεξοδικά και τις φιλτράριζε με σκέψη διαλεκτική.

Κατά την εγγελιανή φιλοσοφία, η διαλεκτική είναι η έκφραση της νομοτέλειας, που υπάρχει στη φύση της σκέψης. Εδράζεται σε τριαδικό σχήμα: Θέση-Αντίθεση-Σύνθεση. Αυτό το εργαλείο, τη διαλεκτική, το χειριζόταν άψογα, κατά τρόπο που εντυπωσίαζε.

Αυτή ακριβώς η ικανότητα, τον αναδείκνυε σε Δάσκαλο, με το δέλτα κεφαλαίο. Ομιλητής με λόγο καθαρό, σαφή και ακριβή. Συνομιλητής, μ' έναν λόγο πειστικό. Τον διευκόλυνε να μεταλαμπαδεύσει

στους νεότερους τη γνώση και την εμπειρία του.

Στις σχέσεις του με τους φοιτητές, τους γιγτρους του τμήματος για το οποίο ήταν υπεύθυνος, είτε με τους μετεκπαιδευόμενους ήταν προσιχής. Πάντοτε διαθέσιμος. Φιλικός μαζί τους. Θα 'λεγα προστατευτικός.

Με τους στενούς συνεργάτες, η σχέση του αρμονική. Έντιμος, ευθύς, ειλικρινής. Κατέβαλε προσπάθεια και κατάφερε να είναι δίκαιος στην κρίση του. Αντικειμενικός, χωρίς διαχωρισμούς ή εξαιρέσεις, απέδιδε «τα του Καίσαρος, τω Καίσαρι». Ο ίδιος όμως βίωσε άδικες, σε βάρος του, συμπεριφορές. Δέχτηκε πολεμική κριτική. Άκουσε σχόλια – πίσω από την πλάτη του. Κανένας δεν τόλμησε να τον αντιμετωπίσει κατά πρόσωπον. Μάθαινε για τα κακόβουλα, αβάσιμα σχόλια. Τότε, φανέρωνε το μεγαλείο της ψυχής του. Μολονότι αυτές οι καταστάσεις τον πίκρυναν, τις αντιπαρήλθε με θαυμαστή στωικότητα. Δεν έδειξε μικροψυχία. Το μόνο σχόλιο που έκανε «Εκ στόματος κόρακος, κρα». Συνέχιζε το έργο του, αδιαφορώντας παντελώς. Σα ν' αφορούσαν όλα αυτά, κάποιον άγνωστο τρίτο.

Στο επιστημονικό του έργο, αναφέρθηκα ήδη. Σημαντικό σε όγκο, πρωτοποριακό σε σύλληψη. Με άριστο σχεδιασμό τα ερευνητικά προγράμματα, επιμελημένη εκτέλεση, χωρίς παρεκκλίσεις και εκπώσεις, έτυχε διεθνούς αναγνώρισης.

Θα τελειώσω ακολουθώντας την πεπατημένη. Με λόγια κοινότοπα μεν, πέρα για πέρα αληθινά δε.

Λέγεται ότι πίσω από κάθε ικανό άντρα, υπάρχει μία άξια γυναίκα. Εδώ, συναντούμε την άξια οικογένεια, η οποία στήριζε τον Βάσο.

Η Μαρία, με τη δυναμική αλλά πάντοτε διακριτική παρουσία της, του έδινε τις συνθήκες του ήρεμου βίου και το κουράγιο να συνεχίζει απερίσπαστος.

Τα παιδιά του. Ο Γιώργος και ο Παναγιώτης με τη γυναίκα του Άννα, τον γέμιζαν περηφάνια.

Και ήρθε η νεότερη γενιά. Τα εγγόνια. Ο Βασίλης, ο Πέτρος, ο Ηλίας. Έκαναν τη ζωή του ευτυχισμένη.

Μια τελευταία φράση, όπως θα την έλεγε ο Φώτης ο Παυλάτος, μα πιστεύω ότι εκφράζει όλους εκείνους που τον γνώρισαν...

«Βάσο, Ιππότη με την άσπρη μπλουζα
θα σε θυμόμαστε για όσο ζούμε».

Κι εγώ από τη μεριά μου, κλείνω την ομιλία μου, απευθυνόμενος στο πνεύμα του, όπου και να βρίσκεται. Ένας στίχος του Γιάννη Ρίτσου, λουλούδι στη μνήμη του.

«Σκέψου, η ζωή να τραβάει το δρόμο της
και συ να λείπεις...

Χαράλαμπος Τούντας